

Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling (FRDO)

Advies over het Groenboek geïntegreerd productbeleid van de Europese Commissie

- **gevraagd door de Minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, mevrouw Magda Aelvoet, in een brief van 26 februari 2001**
- **voorbereid door de werkgroep Productnormen**
- **goedgekeurd door de algemene vergadering van 22 mei 2001 (zie bijlage 1)**

Inhoudsopgave

1. Samenvatting
2. Context van het advies
3. Algemene beschouwingen
4. Opmerkingen over een aantal essentiële elementen van de strategie voor implementatie van het geïntegreerd productbeleid
  - 4.1. Milieuaansprakelijkheid
  - 4.2. Overheidsopdrachten
  - 4.3. Mix van instrumenten
  - 4.4. Dematerialisatie
  - 4.5. De rol van belanghebbenden en lokale initiatieven
  - 4.6. Prijsmechanisme
  - 4.7. Normalisatie

Bijlagen

1. Samenvatting

Het Groenboek vormt een zeer belangrijke stap in de uitwerking van een geïntegreerd productbeleid (IPP). De Raad is echter van mening dat men verder moet gaan in het de uitwerking van bepaalde initiatieven, onder anderen voor wat betreft de milieuaansprakelijkheid, de vergroening van de overheidsopdrachten en de dematerialisatie van de economie. De Raad wijst in deze context ook op het belang van het opstellen van concrete doelstellingen (cfr. factor 4 – factor 10).

Op het niveau van de mix van instrumenten voor een geïntegreerd productbeleid is de FRDO voorstander voor het behoud van een adequaat evenwicht tussen aansporingen en verplichtingen. De rol van de overheid mag zich echter niet beperken tot het vergemakkelijken van de uitvoering van het geïntegreerd productbeleid door de verschillende betrokken actoren. Een aangepaste consultatie van deze actoren zou moeten toelaten geval per geval te bepalen welke maatregelen moeten worden genomen.

De FRDO is eveneens van mening dat de meest duurzame producten aantrekkelijker moeten worden gemaakt zonder daarom de sociale en economische gevolgen van zo'n beleid te verwaarlozen. Bovendien moet de differentiatie zoveel mogelijk gebeuren aan de hand van objectieve criteria die zo goed mogelijk de externe kosten in rekening brengen.

Tenslotte meent de FRDO dat op dwingende wijze vastgelegd moet worden dat normen, afkomstig van normalisatie-instellingen, rekening moeten houden met milieu-overwegingen. Wat betreft de toepassing van de "new approach" bij milieugerelateerde harmonisatierichtlijnen, mag het politieke niveau zijn verantwoordelijkheid niet ontlopen.

2. Context van het advies

- [1] Op 7 februari 2001 heeft de Europese Commissie een Groenboek aangenomen betreffende het geïntegreerd productbeleid (IPP) met het doel een algemene discussie op gang te brengen over de voorgestelde strategie en de elementen daarvan. Dit Groenboek steunt op een voorbereidende studie die in 1997 werd verricht door een privé-bureau en die in 1998 werd bijgewerkt. Op de informele ontmoeting in Weimar (7-9 mei 1999) hebben de milieuministers van de 15 lidstaten een gemeenschappelijke verklaring aangenomen over de opportuniteit van een IPP op Europees niveau. De Europese Commissie hoopt een Witboek te kunnen publiceren tegen eind 2001.
- [2] De Raad merkt op dat er al lang sprake was van een Groenboek inzake geïntegreerd productbeleid en betreurt dat de publicatie zo lang op zich heeft laten wachten, gezien het belang van IPP met name voor de aanpak van diffuse bronnen van verontreiniging en de eco-efficiëntie. Dit advies kan een impact hebben op het lopende voorbereidingswerk van de conclusies van de Europese Raad. Het advies van de FRDO zal ook als leidraad kunnen dienen voor de Belgische administratie bij het opstellen van het richtplan producten begin 2002.

3. Algemene beschouwingen

- [3] De Raad is blij de gelegenheid te hebben om een advies uit te brengen over het Groenboek geïntegreerd productbeleid, op uitdrukkelijk verzoek van Minister Magda Aelvoet.

De Raad meent immers dat dit Groenboek een essentieel document vormt voor de uitvoeringsstrategie van een geïntegreerd productbeleid op Europese schaal.

De uitwerking van een geïntegreerd productbeleid kan een belangrijke bijdrage leveren tot het tot stand brengen van duurzamere vormen van productie en consumptie, een belangrijk aandachtspunt in Agenda 21. De voorgelegde problematiek past in dat opzicht uitstekend in de adviesbevoegdheid van de Raad.

- [4] De Raad werd ervan in kennis gesteld dat België vanwege de opgelegde Europese agenda reeds een officieel standpunt heeft moeten innemen. De Raad hoopt niettemin dat met zijn advies ten volle zal rekening gehouden worden in de verdere discussies op Europees vlak.

4. Opmerkingen over een aantal essentiële elementen van de strategie voor implementatie van het geïntegreerd productbeleid

- [5] Zoals reeds gezegd, vormt het Groenboek geïntegreerd productbeleid een cruciaal document voor de toekomstige ontwikkelingen inzake producten op communautair niveau.

Dit Groenboek van de Europese Commissie, dat nog maar een beschouwend document is, zet aan tot discussie over talrijke punten.

[6] In het onderhavige advies beperkt de Raad zijn opmerkingen tot een aantal punten die hij prioritair acht:

- de milieuaansprakelijkheid;
- de overheidsopdrachten;
- de "mix van instrumenten";
- de dematerialisatie;
- de rol van de belanghebbenden;
- het prijsmechanisme;
- de normalisatie;

[7] De Raad vindt dat de definitie van het begrip "geïntegreerd productbeleid" in het Groenboek (p. 5) en bijgevolg ook het toepassingsgebied van de voorgestelde strategie, niet ruim genoeg is.

De Raad stelt dan ook voor om de volgende vier doelstellingen op te nemen in de definitie van het geïntegreerd productbeleid, om de overwogen strategie in de lijn te brengen van de duurzame ontwikkeling:

- de bescherming van het leefmilieu: beperking van de emissies – afvalpreventie – beperking van hinder – eco-efficiëntie – dematerialisatie;
- de veiligheid van de consument;
- optimale productievoorwaarden voor de werknemers;
- het in aanmerking nemen van de economische gegevens en de wil om technologische vernieuwing en vernieuwing van de markten te stimuleren (op termijn betekent dit niet alleen de optimalisatie van de bestaande producten maar de vervanging van producten door diensten).

De milieudoelstellingen dienen brongericht aangepakt te worden. Bovendien dient het productbeleid benaderd te worden vanuit een van wieg tot graf benadering. M.a.w., afwenteling moet maximaal vermeden worden, zowel tussen de verschillende milieucompartimenten (lucht, water...), als tussen de verschillende fasen van de levensloop van een product (ontginning van de grondstoffen, productie, distributie, gebruik, afvalbehandeling). Volgende principes zijn bovendien van belang :

- voorzorgsprincipe (indien het risico onvoldoende gekend is) conform de mededeling van de Europese Commissie van Februari 2000 ; de Raad verwijst eveneens naar zijn advies van 17 oktober 2000 over de Mededeling van de Europese Commissie over de toepassing van het voorzorgsbeginsel ;
- preventie van schadelijke stoffen door ondermeer de toepassing van het substitutiebeginsel (vervanging van producten die schadelijke stoffen bevatten door andere);
- productaansprakelijkheid voor milieurisico's (de vervuiler betaalt);

- transparantie.

Bij een duurzaam productbeleid wordt niet enkel rekening gehouden met economische principes, maar dienen deze gekaderd te worden binnen de mogelijkheden van de milieugebruiksruimte én moet ook rekening worden gehouden met sociale randvoorwaarden.

- [8] De Raad stelt vast dat de door de Europese instellingen uitgegeven documenten soms incoherenties vertonen die zouden moeten worden verholpen.

Zo worden, zoals verder zal worden gepreciseerd, een aantal tegenstrijdigheden vastgesteld tussen de tekst van het Groenboek en de volgende documenten:

- het Witboek over het toekomstig beleid inzake chemische producten
- het Witboek over de milieuaansprakelijkheid
- de voorstellen van richtlijnen betreffende de overheidsopdrachten

De Raad begrijpt wel dat deze documenten soms uitgaan van verschillende diensten en is zich bewust van de spanningen die nu en dan kunnen heersen binnen de Europese instellingen zelf, maar meent toch dat een harmonisatie van de intentieverklaringen wenselijk is, in het kader van de duurzame ontwikkeling.

4.1. Milieuaansprakelijkheid

- [9] Volgens de Europese Commissie zou “de in voorbereiding zijnde richtlijn inzake de milieuaansprakelijkheid een sterke prikkel moeten geven aan ondernemingen om schade te voorkomen waarvoor zij later aansprakelijk zouden kunnen worden gesteld” (Groenboek, p. 11).

De FRDO merkt op dat de milieuaansprakelijkheid (*liability*) van de ondernemingen zoals voorzien in het Witboek, niet de productaansprakelijkheid dekt.

Het Groenboek is in dit opzicht dus ietwat misleidend.

- [10] De Raad stelt vast dat noch het Witboek inzake milieuaansprakelijkheid, noch de richtlijn betreffende de productaansprakelijkheid ingaan op de vraag van schade aan het milieu veroorzaakt **door producten**.

In deze leemte zou in de toekomst op nuttige wijze kunnen worden voorzien zodat men over een extra stimulans beschikt voor de implementatie en de behoorlijke naleving van een geïntegreerd productbeleid.

De uitwerking van een dergelijk aansprakelijkheidsstelsel is evenwel onderworpen aan de volgende voorwaarden:

- 1° Dergelijk stelsel zal zorgvuldig moeten voorbereid worden. Niet alleen zal moeten uitgemaakt worden welke vorm die aansprakelijkheid zal aannemen (objectieve of foutaansprakelijkheid), voor welke milieuschade de producenten redelijkerwijs aansprakelijk kunnen gehouden worden en voor welke milieuschade andere betrokkenen, waaronder de consumenten, in redelijkheid aansprakelijk zijn. Ook zullen minimumdrempels van aansprakelijkheid moeten bepaald worden aangezien niet elke vorm van milieuschade, hoe klein ook, onder een dergelijk stelsel kan gebracht worden.

Ook zal de coherentie van het stelsel moeten worden gemeten ten aanzien van de verschillende bestaande reglementaire of andere normen betreffende de samenstelling van producten.

- 2° De eventuele ontwikkeling van een dergelijk stelsel van milieuaansprakelijkheid zou in fasen moeten gebeuren, rekening houdend met de prioriteiten. Een algemeen stelsel ontwikkelen van in den beginne voor alle producten lijkt immers bijzonder moeilijk.
- 3° De Raad vindt dat het Belgische voorzitterschap de uitwerking van dit productaansprakelijkheidsstelsel voor milieuschade in zijn agenda zou moeten opnemen.

4.2. Overheidsopdrachten

- [11] De Raad steunt de vergroening van de gunningsprocedure van overheidsopdrachten, zoals uiteengezet in het Groenboek.

Hij stelt evenwel vast, bij lectuur van de twee voorstellen van richtlijn betreffende de overheidsopdrachten waarover momenteel wordt onderhandeld (COM(2000)275 en COM(2000)276), dat het beschouwde vergroeningsproces zich nog maar in een prille beginfase bevindt.

Want ook al vermeldt het voorstel van richtlijn inzake de overheidsopdrachten voor aanneming van leveringen wel degelijk "milieueigenschappen" in de lijst van in aanmerking te nemen selectiecriteria, wordt deze opneming verzwakt door het feit dat het beschouwde criterium in direct verband moet staan met het contract en dat het beschouwde economische voordeel moet toekomen aan de aanbestedende overheid.

De Raad moedigt de Commissie dus aan om door te zetten voor een sterkere aanwezigheid van het milieuaspect in de beschouwde teksten. Dit stelsel moet zo goed mogelijk beantwoorden aan objectieve en controleerbare criteria.

Wat betreft de behoefte aan evaluatiemethodes van deze milieueigenschappen en milieueffecten, wordt geadviseerd om gebruik te maken van eenvoudiger en soepeler methodes dan EMAS of eco-label, die te hoge eisen stellen voor het onderhavige geval. Er moeten criteria worden overwogen die samenhangen met de productiemethodes, FSC-certificering.... De FRDO is voorstander van een levenscyclusbenadering en meent dat het milieuvriendelijk karakter moet worden beoordeeld op basis van de levenscyclus van een product: ontginning van grondstoffen, productie, vervoer, verbruik, afval.

- [12] De Raad steunt overigens het initiatief van de Commissie om zich zelf aan te sluiten bij het EMAS-systeem en voorrang te geven aan producten die voldoen aan de toekenningscriteria van het ecolabel van de EU.

4.3. Mix van instrumenten

- [13] In het kader van een geïntegreerd productbeleid is een evenwicht nodig tussen voorschriften en aansporing. In dit kader bestaan er diverse instrumenten die op elkaar moeten worden afgestemd:

- juridische of direct regelende instrumenten: verplichtingen en/of verbodsbepalingen (bijvoorbeeld productnormen);

- economische of indirect regelende instrumenten: heffingen, subsidies en andere marktgerichte instrumenten (milieubelastingen, verantwoordelijkheid van de producent);
- op het niveau van de communicatie: labels, etikettering, opleidingen. Dit impliceert dat de consument de nodige vrijheid heeft om een weloverwogen keuze te kunnen maken. Het belang van de keuzevrijheid van de consument moet ten volle worden erkend door hem de mogelijkheid te geven om die keuze op een gefundeerde manier te maken. Hiertoe moet hij behoorlijk geïnformeerd worden, zowel voor wat betreft de positieve aspecten (zoals voorzien in het Groenboek via labeling), als de negatieve aspecten. Aan dit laatste besteedt het Groenboek geen aandacht.

De Raad herinnert aan het feit dat het IPP zou moeten functioneren in harmonie met de markt en vooral dat er geen instrumenten mogen worden voorzien die distorsies kunnen veroorzaken of handelsbelemmeringen doen ontstaan.

Een van de criteria i.v.m. de keuze van instrumenten is dat de producenten en/of de consumenten over voldoende tijd zouden beschikken om over te schakelen op milieuvriendelijke alternatieven.

IPP zou de producenten in staat moeten stellen zich te baseren op modellen van performante systemen en de verspreiding van goede praktijken moeten bevorderen. De FRDO is van oordeel dat convenanten en vrijwillige akkoorden onder bepaalde voorwaarden een rol te spelen hebben bij de uitwerking van het geïntegreerd productbeleid. In het geval van convenanten en vrijwillige akkoorden is het belangrijk dat :

- de doelstellingen op concrete wijze bepaald worden en kaderen in de doelstellingen van de algemene (milieu)beleidsplanning van de overheid ;
- de maatschappelijke belangengroepen (inclusief de milieubeweging) moet de kans krijgen om, vooraleer de conventant wordt afgesloten, hun opmerkingen daaromtrent kunnen maken ;
- er transparantie is met betrekking tot de naleving van de conventant ;
- bij de opmaak van de conventant rekening wordt gehouden met de afdwingbaarheid, de rechtzekerheid, de tussentijdse evaluatie en desgevallend de sanctionering.

[14] De levenscyclusanalyse is een belangrijk instrument voor een duurzaam productbeleid. Deze analyse vormt echter maar een van de instrumenten die de IPP zou moeten gebruiken in het kader van een holistische aanpak. De Raad meent dat voorrang moet worden gegeven aan de ontwikkeling van instrumenten die een correcte evaluatie van de economische, sociale en ecologische aspecten van een levenscyclusanalyse mogelijk maken. Men moet erop toezien dat de milieulast niet gewoon wordt afgeschoven van de ene op de andere fase van de levenscyclus van producten. Er mag ook geen afwenteling plaats vinden tussen de verschillende milieucompartimenten (lucht, water...).

[15] De productnormen kunnen, bij voorkeur in een Europese context, worden aangewend om onder meer in de producten het gebruik van gevaarlijke stoffen voor het leefmilieu te beperken of zelfs te verbieden. In dit verband verwijst de Raad naar het advies dat hij vandaag uitbracht over het Witboek van de Europese Commissie "Strategie voor een toekomstig beleid voor chemische stoffen".

[16] De FRDO steunt het idee van een verlaging van het BTW-tarief voor milieuvriendelijker producten maar merkt op dat de problematiek van de milieufiscaliteit meer omvat dan de BTW alleen. De milieufiscaliteit omvat onder meer de ecotaks, de CO₂-heffing, de

gedifferentieerde verbruiksbelasting, de milieubelastingen, de gezinsbijdragen voor het leefmilieu en de hogere investeringsaftrek; ze moet als instrument haar plaats hebben in het kader van een geïntegreerd productbeleid in de gevallen dat ze op economisch, sociaal en ecologisch vlak betere resultaten oplevert dan andere instrumenten.

- [17] De FRDO steunt het idee om ondermeer aan de hand van labels de keuze voor de consument te vergemakkelijken. Niet alleen het Europese ecolabel komt hierbij in aanmerking, ook bijvoorbeeld de energielabeling van elektrische toestellen is hierbij een interessant initiatief. Belangrijk is echter wel, in het kader van een continue stimulering van innovatie, dat de criteria bij labeling regelmatig worden herzien. Dit gebeurt in het kader van het Europese ecolabel, maar is onvoldoende in het geval van energielabeling. Bovendien dient labeling onderworpen te worden aan een extern verificatiesysteem.

4.4. Dematerialisatie

- [18] In punt 2, § 4 van het Groenboek wordt gewag gemaakt van de dematerialisatie van de economie, waarbij wordt gesteld dat de diensten een belangrijke rol kunnen spelen bij het gedeeltelijk of geheel vervangen van producten. Er wordt evenwel gepreciseerd dat de “diensten niet de primaire aandacht van de IPP hebben”. De FRDO betreurt dat het Groenboek het geïntegreerde productbeleid niet kadert in de ruimere aanpak van eco-efficiëntie, waarbij diensten een belangrijkere rol gaan spelen.
- [19] Bij de uiteenzetting van het probleem moet worden gewezen op het doel op lange termijn, namelijk een doorgedreven dematerialisatie. Wij moeten in de volgende tien jaar komen tot een vermindering van de materiaal- en energiestromen in de economie, in alle producten en productieprocessen. De FRDO verwijst, voor wat de globale maatschappelijke doelstellingen betreft, naar concepten zoals *factor 4* en *factor 10*. In het kader van *factor 4* zouden de geïndustrialiseerde landen op middellange termijn vier maal efficiënter moeten worden op het gebied van de grondstoffen en materialen. Op nog langere termijn zou *factor 4* zelfs niet meer volstaan maar zou een *factor 10* moeten worden bereikt. Deze concepten vinden steeds meer ingang op internationaal niveau, onder meer bij de Europese Unie. De Raad stelt vast dat het Groenboek geen rekening houdt met deze concepten en meent dat de Commissie in de mededeling die zal gedaan worden na het debat over het Groenboek, moet verduidelijken hoe het geïntegreerd productbeleid rekening houdt met deze globale doelstellingen.

4.5. De rol van belanghebbenden en lokale initiatieven

- [20] Punt 3 van het Groenboek dringt aan op een “**sterke betrokkenheid van alle belanghebbenden bij alle potentiële actieniveaus**” (alinea 1). Tot die belanghebbenden behoren de **non-gouvernementele organisaties**, die “de kans (zullen) krijgen om als volwaardige partner bij te dragen tot de selectie van onderwerpen en de uitwerking van praktische oplossingen om de milieueffecten van producten te reduceren” (alinea 3).
- [21] Het Groenboek IPP beschouwt de rol van de Commissie en van de overheid in het algemeen eerder als facilitator in plaats van direct interveniërend. De FRDO meent dat de rol van de overheid toch een belangrijk gegeven is dat ook verder kan gaan dan het optreden als facilitator. In sommige gevallen kan overheidsinterventie nodig zijn. Van geval tot geval moet onderzocht worden welke mix van instrumenten (zie specifieke paragraaf) de beste resultaten oplevert om te bepalen op welke domein overheidsinterventie nodig is.
- [22] Het stakeholderdebat kan interessante informatie opleveren voor de overheid om te komen tot een goede beleid inzake producten. Opdat het stakeholderdebat inzake

geïntegreerd productbeleid op een zinvolle en efficiënte manier zou kunnen gevoerd worden dienen echter wel vooraf de krijtlijnen te worden uitgetekend. In dit geval is het Groenboek er niet in geslaagd om duidelijke principes en regels te formuleren omtrent de wijze en het niveau waarop het stakeholderdebat in deze context op een efficiënte manier georganiseerd moet worden. Er is ook geen systematische evaluatie voorzien van analoge ervaringen uit het verleden en de lessen die daar mogelijks uit getrokken konden worden.

4.6. Prijsmechanisme

- [23] De FRDO is van mening dat de economische, sociale en ecologische aspecten van de problemen op een geïntegreerde manier moeten worden aangepakt. De FRDO vestigt de aandacht op het feit dat een evenwicht moet worden gezocht tussen deze drie aspecten. Dit kan bovendien betekenen dat er op ecologisch en sociaal gebied – de zwakste schakels van dit evenwicht – inhaalbewegingen nodig zijn. De Raad vindt dat er moet worden op toegezien dat de prijzen rekening houden met de sociale en de milieukosten.

Voorts stelt de FRDO, in verband met de fiscaliteit van producten, dat de prijs een belangrijke rol speelt voor de consument. Het volstaat dus niet het publiek beter te informeren. De Raad vraagt dat, wanneer dit nodig en mogelijk is, rekening houdend met de economische, ecologische en sociale dimensies, de duurzamer producten ook financieel aantrekkelijker zouden worden gemaakt dan de klassieke producten. De differentiatie moet zo goed mogelijk worden gemaakt volgens objectieve criteria die in de mate van het mogelijke rekening houden met de externe kosten. De Raad acht dat deze maatregelen maximaal moeten worden geharmoniseerd op Europees niveau en dat de lidstaten op dit gebied een actief beleid moet voeren.

4.7. Normalisatie en nieuwe aanpak

- [24] In de context van de IPP-benadering wenst de Commissie meer gebruik te maken van normen die ontwikkeld worden door normalisatie-instellingen zoals de CEN, CENELEC en ETSI¹. Historisch gezien vloeit het normalisatieproces binnen CEN, CENELEC en ETSI voort uit de industriële wereld, die er zeer vaak gebruik van maakt, onafhankelijk van elke verplichting van de gemeenschapswetgeving. De Raad betwist geenzins de noodzaak van dit proces.

Een potentieel actiegebied, zo stelt het Groenboek, “is de mogelijkheid van de “Nieuwe Aanpak” wetgeving voor het bevorderen van eco-design”. De richtlijnen van de New Approach zijn integrale harmonisatiemaatregelen waardoor bindende essentiële eisen worden vastgesteld. Een manier om daaraan te voldoen, is door het toepassen van de “geharmoniseerde normen” die door CEN, CENELEC of ETSI uit hoofde van een mandaat van de Commissie zijn vastgesteld. De naleving van deze geharmoniseerde normen leidt automatisch tot de aanname dat het product conform de van toepassing zijnde wetgeving is en op grond daarvan vrij binnen de gemeenschappelijke markt kan circuleren. De “New Approach” werd tot nog toe op vlak van milieu enkel toegepast voor de Verpakkingsrichtlijn 94/62/EG en heeft in die context heel wat discussie veroorzaakt. Deze discussie werd destijds ook gevoerd binnen de FRDO wat geleid heeft tot het Advies over de verpakkingsnormen van het Europees Comité voor Normalisatie van 28 november 2000.

---

¹ CEN, CENELEC en ETSI zijn respectievelijk het Europese Comité voor Normalisatie, het Europese Comité voor elektrotechnische normalisatie en het Europese Instituut voor telecommunicatienormen.

- [25] Het Groenboek stelt dat normen “het resultaat zijn van een door consensus aangedreven proces dat open is voor alle betrokken partijen”. In de praktijk zijn de lasten die verbonden zijn aan een actief en volwaardig lidmaatschap dermate hoog, dat deelname aan het proces voor sommige partijen (waaronder de milieu-organisaties) tot nog toe onmogelijk is gebleken.
- [26] De voorwaarden voor normalisatie op milieugebied in het kader van IPP zijn volgens de FRDO de volgende :
- Een aanpak waarbij de levensloopbenadering (van grondstoffase tot afvalfase) van producten op vlak van milieu-overwegingen in rekening wordt gebracht.
  - Het politieke niveau mag zijn verantwoordelijkheid niet ontlopen. In het kader van de “new approach” moeten de essentiële eisen van de richtlijn én het mandaat, zeer duidelijk omschreven zijn en expliciete milieudoelstellingen (kwantitatieve of kwalitatieve lange termijn doelstellingen of procedurele principes) bevatten.
  - Er dient een evenwichtige vertegenwoordiging te zijn van alle stakeholdergroepen die de normalisatieprocessen willen opvolgen.
  - Alle geïnteresseerde partijen zowel op Europees als nationaal vlak moeten actief en rechtstreeks kunnen participeren in alle relevante werkzaamheden. Alle groepen moeten over zekere financiële mogelijkheden beschikken.
  - Het volledige normalisatie-proces dient transparant te zijn en oog te hebben voor de diverse aspecten van het algemene belang.
- [27] Er dient op dwingende wijze vastgelegd te worden dat alle normen, afkomstig van normalisatie-instellingen zoals CEN, CENELEC en ETSI en inclusief diegene die onafhankelijk van de new approach worden opgesteld, rekening moeten houden met milieu-overwegingen.

Bijlagen

1. Aantal aanwezige en vertegenwoordigde stemgerechtigde leden op de algemene vergadering van 22 mei 2001

- 2 van de 4 voor- en ondervoorzitters
- 4 van de 6 vertegenwoordigers van de niet-gouvernementele organisaties voor milieubescherming
- 3 van de 6 vertegenwoordigers van de niet-gouvernementele organisaties voor ontwikkelingssamenwerking
- 2 van de 2 vertegenwoordigers van de niet-gouvernementele organisaties die de belangen van verbruikers verdedigen
- 5 van de 6 vertegenwoordigers van de werknemersorganisaties
- 4 van de 6 vertegenwoordigers van de werkgeversorganisaties
- 2 van de 2 vertegenwoordigers van de energieproducenten
- 5 van de 6 vertegenwoordigers van de wetenschappelijke milieus (*)

Totaal: 27 van de 38 stemgerechtigde leden (*)

(*) momenteel is 1 vertegenwoordiger van de wetenschappelijke milieus niet aangeduid

2. Vergaderingen ter voorbereiding van dit advies

De werkgroep Productnormen vergaderde op 12 en 31 maart, op 2, 20 en 27 april en op 7 en 14 mei 2001 om dit advies voor te bereiden.

3. Personen die meewerkten aan de voorbereiding van dit advies

Stemgerechtigde leden en hun vertegenwoordigers

- Prof. Luc LAVRYSEN (UG) – voorzitter van de werkgroep
- Mme. Delphine MISONNE (Facultés. St Louis) – ondervoorzitter van de werkgroep
- Mevr. Esmeralda BORGIO (BBL)
- Mme. Paulette HALLEUX (DETIK)
- M. Jean Pierre JACOBS (Groupement de la sidérurgie)
- Dhr Joris KERKHOFS (ACV)
- Dhr. Claude KLEIN (Fedichem)
- M. Jacques KUMMER (ULB)
- Mme. Edilma QUINTANA (CNCD)
- Mme. Karola TASCHNER (EEB)

Uitgenodigde experts en andere deelnemers

- M. Franco GRILLI (Ferrero)
- M. Pascal LEFEVRE (Commission européenne, Direction générale Environnement)
- Dhr. Bernard MAZIEN (Federale Diensten voor het Leefmilieu)
- Mevr. Sophie de Loddere (Universiteit Gent)

Secretariaat

- Dhr Jan DE SMEDT, Permanent Secretaris
- M. Karim GHARBI, Collaborateur scientifique